D. O. M. A.

METHODI COGNOSCENDI & CURANDI Affectus particulares Hippocraticis & Hermeticis principiis illustratæ,

DISPUTATIO I.

DE

DOLORE CAPITIS,

Publicæ disquisitioni subjecta

IN ACADEMIA JENENSI,

PRÆSIDE

WERNERO ROLFINCK Hamburgense, Philosoph. & Medicin. Doctor. Professore Practicæ & Chimiæ Publico,

â

RESPONDENTE

ADAMO HABERKORNIO CIZ.

In Auditorio Medicor.

JENÆ,
Typis BLASII LOBENSTEINI.
M. DC. XL.

METHODI PATHOLOGICÆ PARTICULARIS
LIBER I.
DE
AFFECTIBUS INTERNIS,
&I. CAPITIS, ejusq; nobilissimæ partis capillatæ, quæ cerebrum amplectitur, in genere.

HOmo ad agendum & cõtemplandum natus, sicut cæteris animalibus præstat, & temperaturæ excellentiâ, partiumq; pulchritudine; ita deterioris est conditionis, quod pluribus malis, dum vitali fruitur aurâ, subjiciatur. Incertum ac fragile nimium est delicatum Naturæ munus VITA. Infinita morborum seges præ foribus expectat, lecto surgentem, domo exeuntem, rure redeuntem, non parcit vigilanti, neq; alto somno oppressus illius effugit minas. Quàm primum ex materna eluctatus alvo lucem intuetur, â fletibus orditur vitam, præsagus nullam horam ab inimicis insultibus fore tutam: hoc experitur puer, huic adolescens, juvenis, senex fato subjicitur.

Horum, qui INTERNI vocantur, visceraq; & partes nobiliores suis regionibus circumscripta impetunt, quidam universum corpus; ut Febris; quidam determinatas partes, â quibus denominationem sumentes, affectus particulares vocantur, occupant; ac tribuuntur quidam supremo, quidam medio, quidam infimo ventri, aliqui autem artubus.

Horum Anatomiam, & per quas vias mors microcosmum ingrediatur, *ut cum Paracelso lib. 1. de orig. morbor. ex tribus primis substantiis c. 6. loquamur*, ostensuri, initium faciemus ab affectibus ca-

 pitis

pitis internis, ejusq; partis capillatæ, quâ cerebrum, regia mentis sedes circumvallatur; cujus actiones nobilissimæ, tàm propriæ quæ ab animali, uti cognoscens & motrix: quàm communis, quæ â naturali facultate dependet, uti nutritio, variis modis læduntur, & non parcam morborum & symptomatum decantatissimorum classem constituunt.

DE AFFECTIBUS CAPITIS IN SPECIE, & primo de illo, qui Facultati COGNOSCENTI MINISTRANTI, sensui tactus accidit, videlicet.

DE DOLORE.

Hic cum creberrimus fit, â levi causa facilè inducatur, meritò prima tenet subsellia.

NOMEN obtinet â symptomate, & parte affecta, *teste Galen. 2. Meth. med. c. 2. ubi refert κεφαλαλγίαν inter morbos, qui â symptomate, & parte affecta nomen acceperunt. Galen. 3. loc. aff. 9.* dolorem capitis tribus distinguit nominibus: Κεφαλαλγία quemcunq; dolorem exprimit. Duobus reliquis certæ dolorum proprietates indigitantur. Ημικρανία denotat dolorificam affectionem in dextra vel sinistra parte: Κεφαλαία dolorem diuturnum, gravem, qui â parva occasione exacerbatur. Hanc κεφαλαίας significationem confirmavit *2. comp. med. s. l. c. 2. Inveteratus est hic dolor, diuturnus, & facili occasione vehementes habet accessiones, ut neq; strepitum, neq; vocem clariorem, neq; luminis splendorem, neq; vini potum, neq; motum ægri tolerare valeant, sed in quiete & tenebris ob doloris vehementiam decumbant, imò tanquam â malleo caput pertundi videtur. Hæc Galenus.* Hemicraniam & ἑτεροκρανίαν nonnulli, non solùm dextræ & sinistræ, sed & anticæ & posticæ dolores notare volunt. Dolor autem capitis â perfrictione propriè CRUDOR nominatur. Nonnunquam doloris nomine ipsas affectiones, in quibus dolemus, appellat *Hipp. ut explicat. Galen. 2. aphor. 6.* In genere

DEFINITUR Tristis sensatio partium capitis sensu tactus præditarum, dependens â solutione continui, introducta â violento tangibili, confertim & cum impetu agente. Huic generali descriptio-

ſcriptioni, ſi conditiones ſuperius propoſitas addamus, habebimus proprias cujusq; ſpeciei definitiones. Sic Cephalalgia eſt triſtis ſenſatio cujuscunq; partis capitis: Hemicrania dextræ vel ſiniſtræ partis: Cephalæa eſt triſtis ſenſatio, gravis, diuturna introducta à violento tangibili.

FORMAM, quæ GENERIS locum tuetur, eſſe TRISTEM SENSATIONEM, confirmat *Galen. 2. cauſ. ſympt c. 6. ubi nihil referre ait, an moleſtum an triſtem, an laborioſum, doloroſum ſenſum appelles; ſicut nec, ſi paſſionem ipſam moleſtiam, an triſtitiam, an laborem, an dolorem, quibus vocibus & Plato promiſcuè uſus fuit, dicas.*

TRISTIS HÆC SENSATIO ſymptoma eſt actionis læſæ, non adeò quidem, ut penitus ablata ſit, neq; adeò imbecilla eſt, ut imminuta dici mereatur, ſed eſt depravata. Depravatur autem propter violentam, vehementem ac repentinam immutationem, ejus inſtrumento occurrentem.

In ea occurrit Facultas ſentiens, quæ objectum ſenſibile, quatenus tactile, apprehendit: deinde concurrit alia Facultas, quæ objectum ſub ratione nocentis cognoſcit.

Duo ad hanc & quamlibet ſenſionem concurrunt; Alterum ex parte objecti, alterum ex parte recipientis objectum. Facultas occurrit paſſivè; recipit enim objectum ſeu ſpeciem. Concurrit etiam activè, non modo enim recipit objectum, ſed recipiendo cognoſcit ſe recipere; Et dum hoc cognoſcit, ſub ratione triſtabilis, fit dolor. Objectum, in ordine ad Facultatem habet rationem agentis, movet enim eam, movendoq; deducit in actum, & quidem corruptivum.

Duo concurrunt in dolore: Apprehenſio & Judicatio, hæc fit agendo, illa patiendo. Materialiter, dolor ratione receptionis eſt Paſſio: Formaliter, ratione dijudicationis eſt Actio. ALTERATIO materialis in dolore duos habet terminos. 1. ALTERANTEM & ſic motus appellatur, ſive actio. 2. ALTERATUM, & ſic eſt paſſio.

Dolor non eſt ſimplex ſenſatio, ſed ſenſus triſtis, perceptus à Facultate ſuperiori: non ſolùm ſenſus communis recipit ab externo ſenſu delatam impreſſionem, ſed & imaginationis opera & mentis judicium accedit. Non conſiſtit doloris eſſentia in ſimplici objecti apprehenſione, ſed potius in moleſtiâ, ſeu ἀνίᾳ quadam,

ctam, quæ perceptionem objecti comitatur: unde rectè *Campanella lib.3. medicinal. art.3. dolorem definit, quòd sit affectus sequens sensum præsentis mali.* Cum objectum in organum tactus agit, Spiritus animalis speciem objecti improportionati ad cerebrum defert, ut dijudicetur in primo αἰσθητηρίῳ. Requiritur Facultas superior ad hanc passionem dolorificam percipiendam, quæ nec corrupta, nec aliis rebus intenta, nec languida esse debet, ut colligitur ex *Hipp.2.aph.6.* Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει.

TRISTIS HÆC SENSATIO in dolore potissimùm refertur ad TACTUM. Nam quamvis, *ut prolixè declarat Galen. 1. caus. sympt. c.6. Dolor & voluptas omnibus, in sint sensibus, in tactu & gustu tamen magis luculenter adest:* Hanc sententiam clarius proposuit *de diff. sympt. c.3. ubi docet: quod tactus egregium* ἐξαίρετον *præter cæteros sensus in actione sua symptoma possideat dolorem,* & concludit: *Maximi dolores sensus tactus contingunt &c. Dolor sensui tactus proprius sit in sensu tactus per se, in reliquis sensibus propter sensum tactus, per omnia sensuum organa diffusum.* Objecta cæterorum sensuum non aliter inferunt dolorem, quàm quatenus virtute tangibilium, puta dividendo, vel divellendo partes organi separant.

Ex quibus liquet, dolorem esse tristem sensum, in sensu tactus, utpote magis materiali potissimùm, recteque referri ad symptomata actionis depravatæ.

SUBJECTUM DOLORIS hujus sunt partes sensu tactus præditæ membranosæ, quæ sunt receptiva materia, seu sedes Facultatis sentientis, & hisce dolorificus sensus commodè assignari potest.

Inanemque *Chimicorum* censuram, qui Spiritibus hoc ascribunt officium, arbitramur: Non enim Spiritus astralis per totum corpus diffusus, aut Balsami vitalis Spiritus est id, quod sentit & dolet πρώτως, sed anima sensitiva concurrente Spiritu animali. Partes verò nervosæ & membranosæ cum balsamo vitæ, sunt subjectum, in quod tincturæ salium agunt. Ipsa autem substantia cerebri non percipit doloris sensum παθητικῶς, licet ἐνεργητικῶς sit primum sensorium.

Dolor hic non nunquam est in parte externâ, & tum pili videntur

dentur dolere, nonnunquam internâ, & ad radices oculorum se extendit. Nonnunquam est ΙΔΙΟΠΑΘΙΚΟΣ, qui fieri potest vel per πρωτοπάθειαν, generata causa morbifica in ipso capite, aut per appulsum ejusdem causæ ab iis, quæ extrinsecus veniunt; uti sunt insolatus, ictus, casus, lapsus, commota. Ἰδιοπαθικὸς fit & jam per δευτεροπάθειαν, cum alterius partis vitio caput laborat, translatâ ad illud materiâ morbificâ, relicto priori foco, idq; accidit vel per μετάπτωσιν, quæ duplex, Critica salutaris διαδοχὴ; altera symptomatica, funesta μετάστασις appellata.

ΣΥΜΠΑΘΙΚΟΣ nonnunquam est, fitque iterum duobus modis: vel per ἐπιγένεσιν, quando superstite priore foco propagatur causa morbifica capiti per venas, arterias, nervos: Vel per simplicem communicationem, quæ fit per generis similitudinem, operis societatem, vasorum communionem, sympathiam.

ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΣ seu consensus naturam eleganter explicuit *Avicenna, cum cap. 6. docet: Alium fieri cum COMMUNITATE ABSOLUTA, in qua nihil materiæ parti dolenti communicatur, propter solum nocumentum, hicq; consensus oritur per naturalem condolentiam: Alium verò fieri per communitatem materierum, quæ ascendunt ex toto corpore in febribus, ex ventriculo, splene, renibus, pericranio.*

Prior consensus est condolentia simplex, locumq; habet in partibus, quæ συμφύσει nervorum junguntur, sic nervosæ partes consentiunt nervosis, ventriculo condolet cerebrum per nervos sexti paris, cerebri membranis uterq. Posterior fit κατὰ κοινωνίαν & communicationem materiæ vaporosæ vel humorosæ, estq; clarissimus in illis partibus, quæ συμφύσει venarum & arteriarum junguntur, sic cordi spleni cerebrum condolet per arterias; jecori per venas, utero per vasa maxima communicatâ materiâ. Qui consensus augetur, si adsit ὁμιλία seu vicinia, sic pulmones cerebro materiam facilè subministrare possunt.

Hippocratis 6. Epidem. comm. 1. t. 2. secundum Galenum elegans est sententia: Ὁκόσοισιν ἐξ ἀποφθορῆς περὶ ὑστέρην, καὶ οἰδημάτων εἰς καρηβαρίην τρέπεται, κατὰ τὸ βρέγμα ὀδύναι μάλιστα. Quibus ex abortu, aut uteri tumoribus in capitis gravitatē permutatur in sin-

cipite

cipiti dolores. *Galen. in comm. quod in ἀμβλώσει & abortibus capitis oriatur gravitas, rem ipsam sensibus apparentem docet.*

Quod autem inter alias partes sinciput magis doleat, diversas adducit opiniones, quas tamen ferè omnes rejicit, & tandem veram causam subjungit: *Primò* quidem, *quare ab UTERI affectibus* CAPUT *repleatur, causam refert in venarum constitutionem. Inter omnes,* inquit, *corporis partes, plurimas grandissimasq; venas uteri habent, cumq; eos aut menses, aut λόχια τῶν ὑστέρων affligunt, sanguine compleri necesse est, hoc deinde putrescente, vapores ad caput mittuntur.*

Verum, quare sinciput maximè doleat, quod illi, quibus artis opera curæ sunt, notum habent, non unam verisimilem, sed plures proponit rationes. PRIMA *ratio est* ANATOMICA, *deducta á vaporibus calidis, quos per arterias in caput subvolare ratio ostendit: Arterias autem ipsas per collum ab utroq; infundibulo parte recta in sinciput discurrentes videre licet.* SECUNDA *est, quod sanitatis tempore tenuia & halituosa cerebri excrementa per sinciput difflentur. Ibi enim sutura laxissima, calvaria tenuissima, plurimis meatibus prædita.* TERTIA *adhæc circa eundem locum membranæ plurimæ persuturas transeunt, quæ á fuliginibus illis lædi queunt, hæc Galenus.* QUARTA addi potest, quod sub sincipite sit infundibulum, glandula pituitaria, quæ si officio non satis faciant, restagnare queat colluvies vitiosa, unde dolores.

Quæ rationes non solum ostendunt, quare sinciput ab utero potissimum trahitur in consensum, sed & communiter ut plurimum doloribus infestetur.

Avicenna suo consensu hæc illustrat, *docens: Dolorem per consensum ventriculi esse in anteriori parte sincipitis; per consensum epatis in dextra; per lienis, in sinistra parte, & qui fit ex causa hypogastrii, in anteriori, qui ex causa matricis declinare ad suturam coronalem, ubi sinciput terminatur, & fit ut plurimum post partum, abortum, menstruorum retentionem.*

Omnia quidem hæc sunt speciosa, attamen sub certis artis regulis comprehendi nequeunt, neq; τὸ κατ' ἴξιν, aut diametralis oppositio in situ doloris semper observantur; quin potius promiscuè vapores, à quacunq; corporis parte subministrentur, nunc hanc vel illam partem implere possunt. Crebriores tamen sunt sincipitis dolores, sive originem præbeat jecur, ventriculus, lien, uterus.

CAU-

CAUSA IMMEDIATA doloris, ad cujus efficiendi rationem reliquæ omnes reduci queunt, unâ esse debet, illa autem intemperies esse nequit, nam plurimi dolores sine intemperie, ab aliis qualitatibus tactilibus excitantur: Non tamen hæ simpliciter, qua tales, id præstant; Sic enim in omni sensione fieret dolor, sed his oportet addere formalem rationem, quæ omni in dolore adsit, & sine qua nullus dolor fiat. Talis autem est ἐνέργεια tangibilis violenti in partem corporis cum impetu agentis, ejusq; continuum solventis.

SOLUTIO hæc continui, λύσις τῆς συνεχείας, non est PERFECTA consummata in habitu; sed sufficit, si sit incipiens, in fieri, in σχέσει, in viâ. Deinde est SUBITANEA, quæ magnis portionibus celeriter, quod Græci ἀθρόως vocant, incidat. Vtrumq; confirmavit *Galen. 1. Sympt. caus. cap. 6.* ubi eleganrer qualitates tactiles, cúm dirumpendi corporis periculum adferunt, dolorem inducere ostendit. *Non enim postquam aliquid divisum, ruptumve est, dolorem infert, sed in ipso fieri talia omnia doloris causæ evadunt.* Et deinde subjungit: *communem omnium dolorum in omnibus sensibus causam eam esse, quam assignavit Plato in Timæo paulo post mediam ejus dialogi partem, ubi agit de voluptate & dolore, dum ait:* Τὸ μὲν παρὰ φύσιν καὶ βίαιον γιγνόμενον ἀθρόον, παρ' ὑμῖν πάθος ἀλγεινόν. Τὸ εἰς φύσιν ἄπιον πάλιν ἀθρόον ἡδὺ. Τὸ δὲ ἐνάντιον τοῦ τοῖς ἐναντίως. Eandem subitam alterationem *Platone antiquior innuerat* Hipp. *lib. de loc. in homine, ubi ajebat:* Τὴν γὰρ φύσιν διαλλασσομένοις ἑκάστοισι, καὶ διαφθειρομένοις, αἱ ὀδύναι γίνονται. Illis, quorum natura alteratur & corumpitur, fiunt dolores. Voce corumpi hanc celerem & magnam mutationem intelligit, eamq; â qualitatibus primis & â distendentibus, quæ dirumpendi corporis periculum adferunt, IN TACTU ET RELIQUIS sensibus fieri, exemplis, ostendit.

SOLUTIO hæc unitatis INCHOATA, est vel EVIDENS ad SENSUM, vel CONTEMPLABILIS RATIONE, pro ut tangibile violentum sunt vel qualitates primæ vel secundæ. In PRIMIS, cum occurrit excessus dolorificus, solutio continui est obscurior, alteratio autem manifestior, quæ tamen sola non est sufficiens, sed tùm demum, cum solvit continuum. In SECUNDIS qualitatibus alteratio minus evidens, unionis solutio manifestior. Et hac ratio-

 ne

Civis enim Jenensis ab ineunte ætate ad dolores proclivis, in virili miserrimè habens, & tandem epilepticis insultibus crebris obnoxius, mentis non satis etiam compos, post mortem dissectus, calvariam exhibuit ἀρραφῆ.

II. AD NON NATURALES pertinet AER nimis calidus radiis Solaribus expositus, â quo offensus filius Sunamitides 2. *Reg* 4. NIMIS FRIGIDUS dolores auget teste *Hipp.3.aph.23.* fuliginibus carbonũ, calcis parietib. illitæ refertus idẽ prȩstat. Si æstas sicca & Aquilonia, Autumnus verò humidus & Austrinus, capitis dolores ad hyemem. *3. aphor. 13.* CIBUS & POTUS nimia caliditate vel frigiditate peccantes, flatusq; excitantes, AROMATA etiam, dolores excitant. SUFFITUS *καρηβαρίας* inducere, *Hipp. 5. aph. 28. & Dodonæus in praxi*, monent. EBRIETAS, quam victoria vini naturæ potentis parit, tantâ dulcedine, ut magna pars non aliud vitæ præmium intelligat; VTRAQUE non solum quæ â calida vini *ἀναθυμιάσει*, in actu ingurgitationis, verum etiam quæ â pridianæ ebrietatis cruditate, quâ nauseat ventriculus, vomituritq; *κραιπάλη* ab Hipp. appellatâ oritur, caput gravat. ASTRICTIO nimia VESTIUM rectè adnotatur inter causas doloris; ONEROSA CAPITIS tegumenta, in infantiâ illud valdè debilitant & ad dolores disponunt, *teste Iacobo Carpo comm. in Mundin.*

III. RES PRÆTER NATURAM, excessus secundarum qualitatum tangibilium amplecti possunt. Quidam, *inquit Avicenna*, Medici dixerunt, quod *causa sodæ sint* VERMES *in capite motu lædentes. Ipse autem id rarò in membranis sed crebrius in anfractibus nasi fieri ait.* Talis etiam sine dubio fuit vermis â Nobili Veneto rejectus ex naribus cessante cephalæa, cujus meminit *Trincavella lib. 9.* A LAPIDIBUS in capite genitis dolores intolerabiles vidit *Kentmannus lib de lapidibus.* hi lædunt gravando & exasperando. INSTRUMENTA vulnerantia incidendo, VIRULENTA COLLUVIES in lue Venerea mordicando.

DIFFERENTIÆ assignari possunt 1. RATIONE GENERIS, & modi, tristis sensationis, curiosè *ab Archigene* propositæ. Celebriores sunt *πόνος ναρκώδης, αἱμώδης, σφυγματώδης, βαρὺς, τονώδης, νυγματώδης, ὀξὺς, ὀστοκόπος, κνησμώδης.* Saporum nomina etiam doloribus attribuit, alium vocans *αὐστηρὸν*, dulcem, salsum. Idem & satagunt *Chimici*, dum doloribus nomina ex saporum

rum discrimine desumpta accommodant. *Galen. autem 2. loc. aff. c. 2. 3. 4 5. 7.* multas differentias rejicit, *imprimis autem c. 5.* ostendit *plurima ab Archigene proposita nullius esse momenti, eòq; collimat, has appellationes non esse permutandas, aut doloribus saporum nomina attribuenda, cum doctrina quæpiam propria desiderat nomina.* Si VEHEMENTIAM spectamus, alius dolor capitis est remissus, alius vehemens. DURATIONIS ratione, alius antiquus, alius recens, continuus; recens & remissus appellari potest κεφαλαλγία, vehemens, diuturnus κεφαλαῖα.

II. RATIONE SUBJECTI. Alius occupat caput totum, alius dimidium, & vel dextram & sinistram, vel anticam & posticam ejus partem, ἡμικρανία q; dicitur. Neque semper unum occupat locum dolor hic, alius enim in sublimi hæret, alius in profundo, alius ad radices oculorum exporrigitur. Non nunquam est ESSENTIALIS, nonnunquam oritur per CONSENSUM aliarum partium, quarum ratione & ipse variatur, estq; cum communitate absoluta, vel cum communitate materierum, quæ ex aliis partibus, ventriculo, jecore, splene adscendunt.

III. RATIONE CAUSÆ. Tot sunt differentiæ doloris capitis, quot causæ mediatæ, quæ continuum solvere possunt; *Chimici* ad diversitatem Salis respicientes, immanissimos dolores ad acerrima, mitiores ad benigniora, obtusos ad fatua Salia referunt.

SIGNA διαγνωστικὰ, proponere, I. RATIONE GENERIS, non adeò necessarium est, siquidem molestissimum hoc symptoma facile ex ægri relatione & querelâ cognoscitur. Differentiæ etiam facilè innotescunt. FUTURUS tamen in febribus præsagiri potest ex urinis turbatis, quales jumentorũ esse solent *teste Hipp. 4. aphor. 70.*

II. RATIONE SUBJECTI. Manifestum est, an dolor totum an partem occupet. Ad curandi rationem imprimis pertinet, *ait Galen. 2. loc. aff. c. 9.* cognoscere an caput afficiatur per essentiam, an per consensum, exinde enim scimus, cui parti remedia applicanda; Minus necessarium scitu asserit, an secundum substantiam, an membranas laboret, primitivè: in utraq; enim dispositione capiti auxilia adhibere debent. Cognoscitur autem dolor essentialis à continuitate. Συμπαθικὸς autem ingravescit & mite-

scit, prout intenditur & minuitur prior affectus, qui si est in utero, creditur maximè in sincipite exseri, *secundum Hipp. 6. epid.* si ab hæmorrhoidibus, aut ventriculo, in anteriori: si ex hepate, in dextro: si, â Liene in sinistro latere persentiri creditur.

III. RATIONE CAUSÆ, signa necessaria sunt; Si nulla πρόφασις ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, dolor erit ἀπὸ τῶν ἐνεόντων. Si interna causa, erit intemperies, & quidem SINE MATERIA; cognoscitur â doloris continuitate, & ex prægressis etiam juvantibus lædentibusq; estq; sine sensu gravitatis. CUM MATERIA si fuerit, cum dolore adest sensus ponderis, præcipuè si adfuerit tumor, qui an calidus sit, an frigidus, facile distingui potest. BILIS, & ex ea excitatus tumor ostenditur â dolore mordicativo, vigiliis, causis bilem generantibus exacerbatione circa meridiem. imò ab omnibus accidentibus conjunctis, quæ enumerat *Hipp. 2. de morbis t. 34. & 35. secundum Salium*, ubi talem dolorem capitis â bile recenset. PITUITA â dolore pigro, exacerbatione circa noctem, colore albo; MELANCHOLIA â dolore remisso, tarda invasione; SANGUIS â signis plenitudinis indicatur. Causas hos humores producentes, ut & an in capite coacerventur, vel transmittantur; an præcesserint res naturales, an non, aut præter naturam; facile est inquisitione colligere.

PROGNOSTICA SALUTIS. Licet rarò lethalis sit cephalalgia, nisi aliis juncta symptomatibus, quæ recenset *Hipp. 6. aph. 51.* non est tamen contemnenda; facit enim caput infirmum, & ad hanc infirmitatem humorum corruptionem adjungit: terrificaq; est propter excellentiam & dignitatem partis, cujus officio vita carere nequit. Et si consideratur. I. RATIONE GENERIS. Cephalæa periculosissima est, imò si diu duret, Apoplexiæ prænuncia, præcipuè in plethoricis. Vidi post diuturnos capitis dolores obortam suffusionem. Notus mihi fuit, cui post gravem cephalæam oculi ex orbita ferè elapsi fuerunt. Cephalalgia autem recens minus periculosa. II. RATIONE SUBJECTI variatur etiam periculum, indifferens tamen hoc est in parte dextra, sinistra, antica, postica. Essentialis semper periculosior est, quam sympathicus, qui in essentialem facilè degenerare potest, nisi maturè occurratur. III. RATIONE CAUSÆ, periculosior est, qui oritur ab intemperiè materiali, quam immateriali, præcipuè cum â causis externis;

peri-

periculosissimus, qui â vermibus & lapidibus exoritur, imò incurabilis.

LONGITUDINIS ratione. Immaterialis durat exiguo spatio: longius persistit, qui oritur ab intemperie cum materia: longissimè qui â vermibus internis fovetur; Κεφαλαία omnium cõtumacissima.

MODUS EVENTUS. Ut plurimum solet â naturâ adjutâ medicamentis superari, si verò medicamentis non cedat, tum grave symptoma metuendum. Hoc innuit *Hipp. 6. aph. 51. dum ait:* Ὁκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται καὶ ῥέγχουσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ. Qui valentes capitis doloribus repente tentantur, protinus fiunt muti & stertunt, & intra septem dies moriuntur, nisi febris intervenerit. Ægroti allegati cephalæa terminata fuit in epilepsiam, visus hebetudinem, oris distẽsionem, mentis emotionem & tandem mortem. Dolor criticus terminatur in febribus acutis vel hæmorrhagia narium, sudore, alvi fluxu, nonnunquam etiam excretione saniei. Sic *Hipp. 6. aph. 10.* Κεφαλὴν πονέοντι περιωδυνέοντι, πύον, ἢ ὕδωρ, ἢ αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα. Ex capite dolenti & vehementer, effusione puris, vel aquæ, vel sanguinis ê naribus aut ore, vel auribus, solet morbus solvi.

CURATIO â *Galen. 2. comp. med. s. l.* pluribus capitibus absolvitur, nec minùs diligenter eam proponunt *Avicenna, Ægineta, Aëtius. Paracelsus paragraphor. lib. 10.* suum etiam confert, & quod spectat

METHODUM, observandæ sunt INDICATIONES curatoria præservatoria, Vitalis, quæ omnes eò tendunt, ut DOLOR SEDETUR. SEDANTIA autem Dolorem sunt in triplici differentia: alia namq; doloris causam, alia dolorem ipsum, alia partem dolore infestatam respiciunt.

QUÆ CAUSAM respiciunt, varia sunt Indicata PRÆSERVATORIA. IMMEDIATA nullam utilem præbet Indicationem. Si adest INTEMPERIES, alteranda per contraria. Si MATERIA conjungatur, eaq; fuerit corpulenta & copiosa, indicabit evacuationem, si flatulenta, discussionem. Aliquando, *ait Galen. lib. 2.*

compos.

comp. med. f. l. adeo vehementer in angustiis meatuum flatus vaporosus, atq; eo adhuc magis viscidus crassusve humor impingitur, ut multo tempore ad curationem sit opus: ac sane, quæ sic infarctæ sunt, attenuare oportet, dilatareq; meatus, per quos excernuntur, habita simul providentia, ne quid amplius influat, parsquè affecta roboretur, ne superfluum gignat. Evacuatio antecedentis, quæ moveri potest, aut in motu est; sit per universalia: conjunctæ per particularia, errhina. Si peccaverit primis qualitatibus, alteranda. Si in secundis, crassa attenuanda, viscida detergenda. Humores acres, aut lentores, crassi, multi, subtilibus poris impacti, vel etiam vaporosi frigidi spiritus, rarefacientibus digerendi. Alterandæ etiam intemperies in partibus hos humores generantibus. Si causæ sunt vulnera, illa attendenda. Eadem materia, si quiescat, mobilis reddenda, si ob crassitiem adhæreat, detergenda; si moveatur, revellenda; si attrahat ratione doloris, aut caloris, hujus causæ removendæ.

DOLOR tollitur illis, quæ jucundam sensationem pariunt, ἡδύσματα quædam facultati sentienti porrigunt, molestęq; sensationi sunt contraria. Talia sunt anodyna propriè dicta, παρηγορικὰ, quæ temperato calore prædita, familiaritate Elementorum naturæ partium consentiunt, blando suo calore meatus aperiunt, λεπτομερείᾳ substantiæ se insinuant, ac omnia æquabilia reddunt.

PARTEM dolore infestatam concernunt, quæ sensioni sunt contraria, partemq; sensu privant, vel eundẽ AUFERENDO, ♀re suo narcotico, vel manifesta qualitate partium calorem insitum, spiritusq; obnubilando, obfuscando, hebetando: vel DIVERTENDO per dolorem alterius loci, *secundum Hipp. 2. aph. 46.* Δύο πόνων ἅμα γινομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον. Duobus doloribus nec eadem parte obortis simul, vehementior minorem obscurat.

VITALIS respicit custodiam virium, quæ conservandæ in toto corpore per alimenta & medicamenta.

MATERIÆ præsidiorum desumuntur ex usitatis fontibus.

I. ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΩ. VENÆ SECTIO est nobile præsidium in omnibus doloribus, cum materiâ ferè semper: in immaterialibus

nou

non item, nisi ad impedimentum curationis auferendum: In ... sto si adsit plethora vel cacochymia non solum mista pituitosa, verum etiā biliosa, & Melancholica, ex usu est. LOCUM indicabit idem sanguis: si æqualiter in toto & capite abundet, aperiatur MEDIANA. Si inæqualiter & major repletio in toto, BASILICA, si major in capite, CEPHALICA aperienda, dextri brachii, si per consensum hepatis; sinistri, si per consensum lienis dolor oriatur: neq; inutile erit Cephalicam manus nonnunquam aperire. Si repletio totius oriatur ab utero vel hæmorrhoidibus, SAPHÆNA, malleolaris, vel sedalis secetur. IN CAPITE si fuerit repletio major, venæ narium vel FRONTIS aperiantur. Revulsionem in dolore occipitis per venam frontis commendavit *Hipp. 5. aph. 68.* cum eleganter ait: τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνομένῳ, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

APTHPIOTOMIA commendatur *à Galen. de curand. rat. per sang. miss. c. 22.* In temporibus quidem in inflammatione oculorum: Post aures verò in vertiginosis, & iis, qui diuturnis capitis doloribus calidis & spirituosis affliguntur. Et quamvis aneurismatis periculum conjungatur, nonnulliq; *subjungit c. 23.* arteriâ incubito sectâ interierint, id tamen majoribus solum contigisse, idem â minorum incisione metuendum haud esse: seq; per duo insomnia monitum, feliciter dextræ manus arteriam inter pollicem & indicem aperuisse: Alteri etiam lateris cruciatu decumbenti idem hoc cessisse: alium etiam ex fortuito vulnere arteriæ in malleolo ab ischiade liberatum, & *tandem concludit*: Hæc mihi persuaserunt, ut subinde in summis artubus, imò & in capite arterias secarem in omnibus doloribus, qui â calidâ spirituosaque substantia nasci videbantur, & maximè in membranis.

CUCURBITULÆ scarificatæ ad evacuationem: cæcæ ad revulsionem & flatuum discussionem prosunt.

FRICTIONES item & ligaturæ, seu vincula dolorifica extremis injecta non sunt supervacanea, potenter enim revellunt â parte affecta.

FONTICULI sunt materia auxilii evacuantis sensibiliter, indicanturq; â causa dolorem generante & fovente: Applicari possunt cauterio actuali vel potentiali, & quidem si materia in capite generetur, vel circa concursum suturæ sagittalis & coronalis,

vel, quod salutarius & tutius in cervice, & setone aperti servantur. Si verò aliunde materia mittatur, ratione partium supra vel infra renes positarum, vel in brachiis circa finem deltoidis, vel sylvestri tibiæ, aut internâ femoris parte, observata rectitudine partium mittentium, si placuerit.

VESICANTIA etiam ex cantharidibus, vel ranunculo parata alicui capitis regioni in essentiali admoveri & ulcera aperta servari possunt. Post aures etiam commode admoventur: vesicæ ruptę, vel forcipe discissæ apertæ folio brassicæ servantur. INURI etiam more antiquitus recepto potest cutis capitis, in summâ parte, nisi æger abhorruerit, & tum non inurenda, sed aliis immorandum.

ΨΑΡΜΑΚΕΙΑ sequitur, quæ in intemperie immateriali absolvitur ferè solis Topicis: In materiali aliis etiam materiis præsidiorum, quæ materiam peccantem universaliter & particulariter, per nares & os evacuandi vim habent, opus est. Quibus postea, quæ caput in essentiali & simul jecur & lienem in sympathico roborare queant, addenda.

EVACUANTIA varia esse possunt:

I. VOMITORIA omnino necessaria sunt, si per consensum ventriculi caput doleat, humoresq; crudi circa orificium superius hæreant. PLACIDISSIMUM erit jus tepidum gallinæ pinguis, cùm oleo amygdalarum dulcium vel cum succo raphani, aut oxymelite. VALIDIUS exhiberi potest, ex decocto foliorum menthæ, origani, in quo dissolutùm est DIAASARUM Fernelii ad drachm. dimid. In materia validius impacta confugere possumus ad MANNAM vomitoriorum, *â Quercetano in tetrade* commendatam, quæ commode adhiberi potest in conserva rosarum, vel jure pulli. AQUA BENEDICTA Rulandi ex vitro Antimonii itidem probatur.

II ALVUM SUBDUCENTIA per os exhiberi solita primò possunt esse

LENIENTIA, quibus stimuli loco purgantia in minori dosi interdum adduntur.

IN BILIOSA Conveniunt:

℞	Pulp. tamarind. ℥ß. myrobal. citrin. ʒij. radic. cichor.	℞	Cass. novit. extr. ʒ v. electuar. diasebest. sine scammon.

Por-

Sorzon.
poeon.a.ʒiij.
Sem. anis.ʒj.
flor.rosar.
violar.a.p.ij.
Coq.in suff.q. aq. majoran.
Colaturæ ℥iij adde
Syr.cichor.cum Rhab. ℥ß.
Cremor.♀. ʒj.
♀ ⊕ti ℈j
M.F.potio pro una dosi.

diaprun.solut. a. ʒij.
cremor. ♀. ʒß.
♀.⊕ti.g.x.
Sacch.q.s.
Misce
F.Bolus.
℞. Crem. ♀. ʒß.
diagr. g̃. vj.
ol. citri g. ij.
In chartâ detur
pro una dosi.

ALOE bili educendæ medicamentum est conveniens, assumitur variis modis. HIERÆ PICRÆ Galeni propter amarorem usus ferè desiit, ægroti enim teneriores aversantur. Celeberrimæ sunt PILLULÆ ALOETICÆ paratæ cum succo rosar. violar. ter vel novies infuso, vel etiam cum aqua endiv. circumferuntur sub nomine Aquapendentis, & Angelicarum Francofortensium. Alio etiam modo parari possunt.

℞ Aloës soccot.pellucid. ℥ß.
Succin. flav. puriss. ʒß.
mastic.in gran. ℈j.
extract. Verben.
flor pœon.
Magist. ♀. ⊕ti a. ℈ß

Cum Syrup.betonic·M.in massam, servetur in vesica, de qua in actu curationis & præservationis sumi possunt ℈ß. ℈j vel ʒß. pro vice. TEMPUS imitati *Aeginetam lib.7.c.*14.& rationis normam, commodum ante prandium vel cœnam horâ unâ vel dimidiâ, existimamus.

IN PITUITOSA CACOCHYMIA MANNA decoctis addenda, ALOES etiam usus proficuus.

℞ Radic.ireos flor.
pœon.a.ʒj.
fol. origan.
menth.a.p.iij
verben. p. iiij

Sem.dauci Cretic. ℈j.
Coq. in suff. q. aq. beton.
Colatur.℥ v.adde
mannæ ℥ij dissolvatur
colatura per linteum,

flor. rof. rubr. p. ij. ex hibeatur pro una dofi.

IN MELANCHOLICA MYROBALANI INDI NIGRI addendi decoctis: & aliis medicamentis negotium urgendum.

℞ Elect. lenit. ℥ß. diagr. gr. iij
☿ ⊕ti gr. viij. Sacch. q. f. F. Bolus.

Hæc tamen lenientia cum cacochymia ut plurimum fit mifta, rarò fola & feorfim, fed cum aliis alternatim mifta exhibenda, & fæpè varianda funt.

PRÆPARANTIA his fuccenturianda. GENERALIA ex ☿ parantur, cremor, cryftalli, Magifterium ☿ ⊕ti vulgare, Lunare omnibus palmam præripit. MISTURA SIMPLEX, feu Spiritus Diaphoreticus, in peracutis, Paracelfi, ad generalia digerentia relatus commodior eft in pituitofa, quam biliofa colluvie.

BILEM IN CAPITE communiter præparamus decoctis & aquis deftillatis cephalicorum frigidorum, cum eorundem Syrupis, quæ fi fubminiftretur â jecoris intemperie, cichoraceis mifcentur.

℞. Aq. beton.
poeon. a. ℥j.
Syrup. de nymph.
papav. a. ℨij
Tinctur. fl. poeon. ℈ß.
M. Pro hauftu.

℞ Succin. pp:
Corall: rubr. pp:
Cryftall: ☿ a. ℈ß.
Olei anif.
citri a. g. ij
In charta detur. pro 2. dof.

PITUITAM præparant IN ESSENTIALI Syrup. de beton. fimplex, compofitus, cum aquis & decoctis cephalicorum calidorum. IN SYMPATHICO alia, quæ vel ventriculum vel jecur refpiciunt, addenda.

℞ Aq. Carfunc. aur. ℥iij
verben. ℥j.
Syrup. beton. ℥ß.
miftur. fimpl. Theriac. ⊕latæ
☿fatæ camphoratæ ℈ß.
Tinctur. Lunæ g. vj
Mifce

℞. fæcul. ari
bryon. a. ℈ß
⊖ fraxin.
abfinth. a. gr. v.
cinam.
caryoph. a. gr. ij
Succin. gr. iij

Pro

Pro haustu — In chartâ det.pro duab.dos.

MELANCHOLIAM præparant in capite Syrup. de borrag. buglos. ſtœchad. quibus ſi lien vel epar in vitio, Syrup. de fumar. ceterach, byzantin. de pomis Borsdorffian. vel horum ſuccus addendus.

℞. Syrup.borrag.
ſtœchad.Arab. a. ℥ß.
Spir.lilior.convall.ʒj.
♀ rectif. ℈ij
aq.beton.
major. a. ℥j
Miſce.
F.Potio

℞. pulv. cachect. Querc. ʒß.
Magiſter. perlar.
corallor.
fæcul. rad. ireos
pœon. a. ℈ß
M.pro digeſtivo in ſympathico dolore per conſenſ. hypoch.ad 4.doſes.

VINA MEDICATA ex cephalicis, etiam chalybeata, urgente neceſsitate, viſcerum imbecillitate ſuadente, his conjungi queunt.

PURGANTIA ſuccedunt & PRIMO IN CAUSA BILIOSA.

℞. flor.ſtæch. Arab.
violar.
roſar.a.p.ij
Rhab.opt.ʒij
pulp.tamarind.℥ß.
mirobolan. citr. ʒ iij.
Sem.aniſ.
pœon.a. ʒß.
Coq.inſ.q.aq.font.
Colat ℥ iij adde
Syrup.violar.ſolut.
cichor.cum Rhab.a.℥ß.
elect.roſat.Meſ.ʒj
M.Pro potione.

℞. Extr. ſcamm. cum Sp. Vini & ſant. parat.g̃.Xj.
Crem. ♀ ℈ß.
olei cinam. g. ij. M.

℞. pill. de trib. ℈ß
extr. Rhab. ℈j.
ol.aniſ.g. ij.
diagryd. g̃ iij.
Syrup.diaſer.q.ſ.F.pill.XXI. dentur in pyxide.

℞. ſpec.diaturb. cum Rhab. ʒß.
fœcul.pœon.g̃. iij.
Syrup.de endiv. parum
M.add.ſacch.F.bolus exiguus

IN PITUITOSA convenit Agaricus ſimplex, trochiſcatus, Mechoacanna, Gialapium, Hermodactylus, Turbith, Colocynthis.

℞. Mechoac. alb.non carioſ.
gialap. nigr. reſin. a. ʒij.

℞. Gialap. nigr. reſin. ℈ß. vel mechoac.g̃.iiij (g̃.XV.

Turbith alb. gummos. ʒj.
flor. pœon.
rosar.
beton.
anthos
prim. ver. a. p. ij.
lilior. conv. p. iij.
ZZber. g. v.
cinam.
ſpicæ a. ℈j.
Schænanth. ℈ß.
Coq. in ſ. q. aq. beton.
Colat. ℥ iij
adde
extr. gialap. g. vj.
Syrup. de ſpin. Cerv. ℥ß.
M. F. potio.

ol. aniſ.
anth. a. g. ij.
M. in charta detur.

℞. Pillul. de hermodact.
cochiar. a. ℈j.
trochiſc. alhandal. g. v.
ol. cinam.
citri a. g. iij.
Cum ſyrup. beton. q. ſ. M. F.
pill. XV deargentatæ dent.
in pyxide.

℞. ſpec. diaturb. cum Rhab. ℈ß.
gialap. nigr. reſino. g. viij.
fæcul. pœon. g. vj.
Conſerv. roſar. ⊕tar. ʒj.
ſacch. parum
M. F. Bolus.

IN MELANCHOLIA proſunt Epithymum, Polypodium, Sena, Helleborus niger.

℞. Senæ Alexandr. ſ. ſ. ℥ß
epithym. ʒij
fibrar. helleb. nigr. pp. ʒj.
flor. borrag.
bugloſſ.
prim. ver. a. p. ij
Coq. in ſuff. q. aq. beton.
Colaturæ ℥ iij
adde
extr. helleb. g. ij.
ſyrup. de fumar.
oxymelit. helleborat. a. ʒiij.
M. F. hauſtus.

℞. Extr. helleb. nigr. g. vij
fol. Senæ. g iij
panchym. Croll. ℈ß. ℈j.
olei fæn. g. iij
c. Syr. beton. M. F. pill. XIX.

℞. extr. diacathol. Theophr. ʒß.
olei aniſ.
fænic. a. g. ij.
Cum ſyrup. de polypodio
M. F. pill. XV.

℞. Pulv. laxativ. ê foliis ſenæ
Montagnanæ ʒß. vel. ℈ij.
In charta detur.

Quæ omnia urgente neceſſitate, & ſi viſcera certa PRAVOS ALIOS HUMORES vel etiam SEROSAM COLLUVIEM ſuppeditent, variare, dirigentibus & corrigentibus appropriatis, in forma decocti, cereviſiæ, ſeri, vini Medicati, alterantis & purgantis moderari decet.

℞. Her-

℞. Herb. origan.	turpeth.alb.gumm. ʒij.
major.	agaric.trochisc. ʒj
betonic. a. M. ß.	Rhab. elect. ʒj ß.
flor.anthos.p. vj.	cinam. ʒj.
pœoniæ p.v.	caryoph. ℈ß.
chamæm. Rom. p. viij	⊖♀.in cella per deliq.parat
Sem. anis.	vel c.aq.major.liquefacti ℈j
ocymi a. ʒj.	Concis.contus.s.a.
Senæ Alexandr. s. s. ℥j.	Dentur ad chartam.

Consuta in linteo subtili, suspendantur in vini Canth. ij vel iij. de quo bibat æger singulis diebus haustum unum vel alterum.

III. SUDORIFERA & DIURETICA in dolore essentiali minus, in sympathico magis necessaria sunt, præcipuè si epar & totum corpus fomitem subministrent. DECOCTUM ὑδρωτικὸν in quacunq; colluvie humorosa aut flatuosa tale esse potest.

℞. Scobis lign. sanct. ℥iij.	& sudet in laconico per dimid.hor.
sassafr. ℥ij	
Cortic.ligni ℥ß.	℞. reliquias decocti prædicti,
Infundant.per 24.hor.in	cortic. lign. ℥j.
Aq font. ℔ iiij.	passul.minor. ℥ß.
Coq. ad consumpt. ℔ j.	Coq.in suff. q. aq. font.
Colaturæ adde	colaturæ ℔ v. adde
Tinctur.rosar.⊖tæ cum	Syrup. beton.
aq.major.& sacch. par. ℔ß.	fl.chamæm. a. ℥ ß
In fictil.trib. detur de quo	M. in fictil. duob. pro potu
sumat singul.dieb.hor.mat. ℥vj.	ordinario in prand.& cœna.

Idem decoctum variari potest adjectis dirigentibus specificis cephalicis. SUDOR hic jucundioribus evocari potest, ut Spiritu Ligni Sancti. C.C. Sanguinis humani, qui in exigua quantitate magnas obtinent vires.

PARTICULARITER etiam caput vacuandum. MASTICATORIUM egregium præbent grana Masticis dentibus comminuta per se, vel cum Zinzibere, mace, radic.pyrethri, sinapi pulverisatâ & cerâ excepta. ERRHINUM est succus majoranæ, Betæ, cum aquis

earun-

earundem. STERNUTATIO commodiſſimè excitatur florib. lilior. convall. exſiccatis & pulveriſatis, per nares attractis. FUMUS TABACI INDICI prius olei aniſi guttis aliquot irrorati & per tubulum bis vel ter curriculo ſeptimanæ attractus, cerebrum liberat â feroſitatibus, flatusq; diſcutiendo dolorem ſedare in adſuetis ſolet.

ALTERANTIA INTERNA IN CAUSA BILIOSA ſunt cephalica frigida, in eſſentiali: quibus in ſympathico hepatica, ſtomachica, & uterina addenda.

℞. Conſerv. violar.
primul. ver.
fl. nymph.
cichor.
roſar. rubr. a. ℥iij.
nuc. jugland. cond. no. j.
Lactuc. Ital. condit.
Scorzoner. condit.
corallor. pp:
Magiſt. perlar. a. ℈ß.
eboris uſti g̃. x.
cum Syrup. pœon. q. ſ. & Sp. ⊕li par.
Miſce F. electuarium, quod detur, quantitate nucis iuglandis.

IN CAUSA PITUITOSA magis calefacientia eligenda.

℞. Rad. Chinæ
ſarſæpar.
pœon.
ireos a. ℈ij.
lign. ſaſſafr. ℥j.
Summ. origan. p. v.
paſſular. min. ℥ß.
flor. ſtæchad. Arab. p. iij.
conſerv. primul. ver.
fl. chamæm. Rom.
anthos. a. ℥v.
Coq. in ſuff. q. aq. font.
Colaturæ Canth. j. adde
Syrup. ceraſor. & tunic. ℥ij.
Tinctur. violar. ⊕tæ ℥iij.
Detur in duobus fictilibus & exhibeatur hauſtus ſingulis ante & pomeridian. horis.

℞. Conſerv. fl. ſtæchad.
prim. ver.
pœon.
anthos
maioran. a. ℥iij
Sp. diambr.
Diamoſch. dulc. a. ℈j.
cortic. aurant. condit.
citri. condit. a. ℥ß
extra. maior.
helenii. a. g̃. ij
Sp. lilior. convall. ℈ij
Cum ſyrup. de ſtæchad. Arab. & tinctura violar. ad gratum acorem
M. F. Electuarium, ſumendum quantitate nucis juglandis.

IN

℞. Spec. diambr.
diamosch. dulc. a. ʒß.
succin. flav.
Caryoph.
cinam.
gran. parad. a. ℈j.
extr. acori ver.
Ireos flor. a. g̃. v.
verbenæ g̃. viij.
Cortic. aurant. cond.
ZZber. cond. a. ℈j.
Conserv. flor. anthos.
majoran.
salviæ a. ℥. j
Sacch. alb. ℔ soluti in
aq. flor. chamæm.
verben. a. q. s.
add. sub finem
Ol. ligni guajac.
corylin.
bux. a. g. ij.
citri. g. iij.
M. F. Morselli
dentur in scatula.
Exhiberi possunt mane & vesperi pro Medici & ægri arbitrio.

IN CAUSA MELANCHOLICA humectantia & moderatè calefacientia prosunt.

℞. amygd. dulc. ambros. ex cort. ʒiij.
nucl. malor. armeniac. n. v.
Sem. melon.
papav. albi. a. ʒj.
Aq. rosar.
bugloss. a. ℥vj.
carsunc. aur. ʒj.
Emulsioni s. a. paratæ adde
C. C. usti crudi ʒjß
philosoph. calcin. ʒß.
Magist. perlar. g̃. vj.
corallor.
oculor. cancr. a. g̃. X.
M. pro haustu ad aliquot doses.

IN SEROSA COLUVIE hæc miscenda, & ad spiritus olei & Salis ligni Guajaci, hebeni dosin exaltandam animus convertendus.

IN FLATUOSA CAUSA Rotulæ parentur ex spec. diacymini ad ʒj. anisi oleo ad ℈ß. cum sacch. in aq. flor. Sambuc. ad ℥iij. soluto. THERIACÆ usus diuturnus etiam prodest, sumitur per se, vel cum conservis cephalicis. DOLOREM capitis ex utero Castoreum sedare tradidit *Hipp.* & experientia confirmat.

INSIGNITER promiscue ferè omnibus cephalalgiis obviam eunt & medentur quædam à PROPRIETATE: quædam ναρκώσει. SPIRITUM ⊕li philosophicum, oleum succini & majoran. ad quinq; vel sex guttas in vino exhibitum, ut & Verbenam à Galeno *2. comp. med. s. l. cap. 1.* laudatam, ejusq; aquam ad ℥iiij.

potam cum Spiritus ⊕li correcti guttis X. singulariter prodesse ajunt.

AD NARCOTICA ubi dolor haud dat inducias, ceu ad sacram anchoram in hisce casibus omnibus confugere licet. Laudanum opiatum *Crollii* cum Spiritu Vini; vel *Quercetani*, cum acidis liquoribus, succo citri, aceto destillato; ut & Nepenthes Quercetani ex ♁. ⊕li anodyno putato paratum ad g̃.ij.iij. vel in conservâ rosarum, aut emulsione amygdalar. dulcium, aut seminum papav. forma pil. exhibitum exspectationem omnem satiat.

EXTERIUS conveniunt, quæ habent vim contrariam intemperiem capiti inducendi, roborandi, illius vapores salinos, ☿reos, tincturasq; domandi, sensumq; stupefaciendi: quibus solis cū diœta junctis dolores capitis immateriales â causis externis producti curari solent. *Galen. 2. compos. med. s. l. c. 1.* inter alia, commendat OLEUM rosaceum, ubi magna refrigeratione opus: chamomelinum, ubi minori. Frigidum si adhibeatur, vehementer auxiliatur, adeo ut in sexcentis hoc remedio usus nullo alio opus habuerit. Applicandum autem est in syncipite. OXYRRHODINA, quæ parantur ex oleo & aqua rosacea, antiquis etiam fuêre in usû. Hodiè frequentius præscribuntur EPITHEMATA in causa calida.

℞. Aq. flor. persic.
rosar.
verbenæ
nympheæ a. ℥ij
aceti rosati. ʒiij
Camphor. g̃. ij.
⊖ prunell. ℈j.
Fiat
Epithema
cui opium ad g̃. v.
in Sp. Vini solutum.
jungi potest.

℞. Sem. pap. albi ʒij
nucl. persic. exc. ʒj.
aq. Solani ℥ij
Emulsio. f. a. par. adde
Unguent. populeon.
alabastrin. a. ʒij
croci orient. g̃. ij
F. Unguent. super igne, evaporata aquositate cui opium etiam jungi potest.

℞. Unguent. Alabastr. loti in
Aq. melilot. ʒiij.
extr. croci g̃. v.
olei succin. destill.

lavend.

lavend.
anis.a.g.iij
M. F. unguendum illinen-dum vertici & temporibus, anodynum est insigne.

Paracelsus laudat succum cancrorum fluviatilium expressum temporibus applicatum. VERBENA, Semper vivum majus ceu singulare specificum applicatur cervici, occipiti in substantia & succo.

IN CAUSA FRIGIDA doloribus urgentibus SPIRITUS VINI Alcoolisatus vel solus, vel virtute cephalicorum, majoranæ rutæ, verbenæ per digestionem impragnatus, linteis exceptus, fronti & temporibus applicari potest. Pulvis ZEDOARIÆ cum aqua florum Sambuci fronti imponi solet cum juvamine.

ÇUCUPHÆ & BALNEA capitis ex herbis, vel LIXIVIA earundem, ut & STILLICIDIA thermarum ♀rearum in antiquis & frigidis doloribus usui esse queunt. GALLINA per medium dissecta & capiti applicata: ut & vesica bubula lacte referta calido materiam καρηβαρικὴν digerit.

℞. Herbar. verben.
majoran.
salviæ a. M. ß
Gumm. hederæ.
masticis
animæ.
olibani
tacamah. a. ℥j.
nuc mosch. no. ij.
macis
galang. a. ℥ß.
Sem. ocymi.
dauci Cretici.
anis. a. ℈ij
nigell. ℈iiij
flor. Chamæm. Rom. p viij.
Concis. & contus. omnib. s.a.
Intersperge ol. cinam.
citr.
anthos.
angelic. a. g. iiij.
Consuantur in cucupha ex sindone rubro parata, quæ in causa frigida quotidie gestetur.

Si per consensum aliarum partium oriatur dolor, illæ etiam roborandæ & alterandæ.

DIÆTA his omnibus proportione respondeat. AER in causa frigida sit calidus, arte & natura factus, sit serenus, liber, procul à strepitu remotus. CIBUS sit paucus & facilis nutritionis, tempore accessionis in cephalalgia confortans, tempore præservationis plenior aliquantum. In causa frigida parcus & attenuans,

in

in calida plenior refrigerans, humectans. Cremor ptisanæ, jusćula convenientibus herbis & oleribus temperata, elixæ pullorum carnes, acidorum, ut berberorum, aurantiorum & limonum ſucco conditæ adſint. Caveat æger â cibis vaporoſis, præcipue lacte, quod hypochondria attollit, & vaporibus caput replet, ſecundum *Hipp. 5. aph. 64.* γάλα διδόναι κεφαλαλγέουσι, κακόν. Lac præbere capite dolentibus, malum. *Galen. in comm.* docet ea, quæ Hipp. hauſto lacte accidere recenſet, quotidiano utentium uſu, & experientiâ omnibus manifeſtâ, imò etiam ante experientiam cognoſci. Cùm enim ſanis lac capitis moveat dolorem, illis, quibus jam doleat caput, omninò adverſiſſimum erit, & *Galen. itidem 3. de aliment. facultat.* lac capiti minime utile eſſe tradit, niſi valenti: ejusque rei ratio hæc eſt: quod lac ſit nidoroſum, facilè evaporet, caputq; petat. Notabilis eſt ſententia *Hipp. 2. epidem. ſect. 6.* ἢν ἐκ κραιπάλης κεφαλὴν ἀλγέῃ, οἴνου ἀκρήτου κοτύλην πιεῖν. ἢν δ' ἄλλως κεφαλὴν ἀλγέῃ, ἄρτον ὡς θερμότατον σὺν οἴνῳ ἀκρήτῳ ἐσθίειν. Loquitur de dolore capitis orto ex cruditate heſternæ crapulæ, quam emendat hauſtus vini, unciarum octo, vel novem circiter menſura: quæ enim mala ſuæ ſubſtantiæ tenuis copia invexit, eadem ſua qualitate tollit calefaciendo & exſiccando. Jejunium etiam noxium eſſe alibi docuerat: Νηστείη πονηρὸν πρὸς τὴν κεφαλαλγίην καὶ κραιπάλην. Cibus enim humorum acrimonia retunditur, qui vapores in caput ſublevant, & jejunio exaſperantur. Semiuſtulati etiam panis offa vino intincta alios etiam dolores capitis ex humorum in ventriculi ore infarctorum corruptela tollit. Potus ſit cereviſia mediocris. Somnus in Intemperie immateriali â cauſis externis præſertim introducta ſit largior, nequè in materiali ipſi aliquid detrahatur. In dolore eſſentiali caput elevatum teneatur altius, quam in dolore per conſenſum partium infernarum. DE EXCERCITIO ante cibum per horam vehementiori, poſt cibum per duas, tres horas remiſſiori præceptum *â Galen. 2. comp. med. ſ. l. c. 1.* propoſitum, magnâ indiget limitatione. IN EXCRETIS alvus quotidie reſpondeat, & in omnibus aſſectibus debita adhibeatur moderatio.